

OBITELJ U DOŽIVLJAJU DJECE I MLADIH: OD PROŠLOSTI DO BUDUĆNOSTI¹

Antonija Žižak

Nivex Koller-Trbović

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je upoznati samoiskaz i doživljaj vlastite obitelji djece i mladih kroz vremensku perspektivu prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuom koji je vođen s četrdesetoro djece / mladih u riziku i/ili s poremećajima u ponašanju tijekom razdoblja procjene njihovih potreba za daljnjim intervencijama društva. Intervju je sniman i doslovno prepisan, korigiran po potrebi od strane sugovornika te je provedena kvalitativna analiza teksta. Na taj način dobivene su teme, kategorije i dimenzije vezano uz brojna područja života djeteta, a za potrebe ovog rada izdvojene su one koje govore o obitelji. Rezultati pokazuju da je obitelj u doživljaju djece / mladih i kvalitativno i kvantitativno najzastupljenija tema, odnosno da su sugovornici jako okupirani tom temom (najviše odgovora). Pritom prevladava perspektiva prošlosti te postoje vrlo raznoliki obrasci doživljaja i prezentacije vlastite obitelji u smislu uvida, interpretacije i doživljaja obitelji. Nekoliko osnovnih poruka djece / mladih, sudionika istraživanja, u kontekstu vremenske perspektive ukazuju na to da je njihov obiteljski život u prošlosti bio ispunjen nizom problemskih i traumatskih situacija i doživljaja; da se sa sadašnjom distancom prema prošlosti mire s takvom obitelji te da budućnost planiraju, najčešće, nezavisno od svoje biološke obitelji. Djeca i mladi u riziku i/ili s poremećajima u ponašanju, pokazalo je ovo istraživanje, mogu biti relevantan izvor informacija vezano uz područja koje se tiču njihova života. Stoga je moguće zaključiti da je samoiskaz djece i mladih u riziku i/ili s poremećajima u ponašanju komplementaran stručnjačkoj perspektivi i neophodan u participativnom pristupu korisnicima intervencija.

Ključne riječi: doživljaj obitelji, samoprezentacija, djeca i mladi u riziku i/ili s poremećajima u ponašanju

1. Uvod

Spoznaje o obiteljima uopće pa i onima za koje je skrb o njihovoj djeci na neki način preuzeo državni ili privatni intervencijski sustav (koja su smještena u dječje domove ili ustanove za djecu s poremećajima u ponašanju), u pravilu dolaze od stručnjaka i obojene su njihovom perspektivnom, teorijama i informacijama. U literaturi se ističe (primjerice Forehand, 1990) kako su istraživači i istraživanja zanemarili cjelovitost obiteljskog konteksta identificirajući samo pojedine aspekte djetetovog problem ponašanja te kako se i koliko ono javlja u funkciji roditeljske (ne)kompetentnosti. Proučavajući literaturu o utjecaju obitelji na razvoj djeteta Pederson i Gilby (1986) konstatiraju kako se relativno malo zna o dječjem doživljaju i razumijevanju obitelji. Među razlozima za upoznavanje dječjeg koncepta obitelji u provom redu ističu stjecanje saznanja o tome kako djeca uče i formi-

raju koncepte uopće. Budući je za očekivati da na formiranje koncepta obitelji utječe osobno iskustvo, israživanja koncepta obitelji mogu dati doprinos saznanjima o utjecaju osobnog iskustva na formiranje kognitivnih koncepta. Pregledom literature isti su autori utvrdili da:

- mala djeca (predškolci) imaju potpuno različit koncept obitelji od starije djece i odraslih;
- ne postoji snažnije izražena veza između dječjeg razumijevanje koncepta obitelji i iskustva u vlastitoj obitelji;
- djeca i odrasli imaju vrlo sličnu (stereotipnu) sliku prototipa obitelji, a razlike koje postoje među njima (u odnosu na broj članova, mjesto stanovanja, prisutnost treće generacije) više su povezane sa stupnjem kognitivnog razvoja na kojem se dijete nalazi nego s vlastitim obiteljskim iskustvom;
- djeca tendiraju zadržati stereotipnu sliku obitelji.

¹ Rad je prezentiran na XVII. World Congress of the International Association of Youth and Family Judges and Magistrates, Belfast, 27.8.-1.9.2006., a kratak sažetak na engleskom jeziku objavljen na web stranici kongresa: www.youthandfamily2006.com.